

Juhani Rinne

Suomalaiset,
saamelaiset ja
lehtoleinikit

Juhani Rinne

Suomalaiset,
saamelaiset ja
lehtoleinikit

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti
mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi
tekijänoikeuslain 13b § ("tekstin- ja tiedonlouhinta")
mukaisesti on kielletty.

© 2025 Juhani Rinne

Kustannustoimitus: Sini Linteri
Graafinen suunnittelu ja taitto: Emmi Kyytsönen
Piirokset: Selma Rinne

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9648-1

Sisällys

Tule mukaan!	7
Ruotsi	8
Suomenhaara, saamenhaara ja heidän kotiseutunsa	10
Lehtoleinikit	12
Lehtoleinikkien loistava menneisyys	12
Paluu lehtoleinikkien loistavaan menneisyyteen	14
 Varhaiskantasuomen aika	 15
Somero, Salo, Halikko, Kiikala	15
<i>someronlehtoleinikki</i>	15
Nurmijärvi, Tuusula, Vantaa	20
<i>tummalehtoleinikki</i>	20
Karjalohja, Lohja, Vihti, Karkkila, Pusula	25
<i>suomenlehtoleinikki</i>	25
Espoo, Helsinki, Vantaa, Keski-Uusimaa, Sipoo	29
Harhaan vieviä	30
<i>Eivät sittenkään lehtoleinikkejä</i>	30
Ahvenanmaa, Korppoo, Nauvo	32
<i>komealehtoleinikki</i>	32
Yhteenvetoa leinikkien vertailusta kirjallisuudessa	35
<i>komea- ja suomenlehtoleinikki</i>	35
Ruotsi, Jönköping, Falköping, Sveanmaa, Taalainmaa	36
Kahtia jaettu vaellus, perkele	38
Porvoo, Hollola, Kärkölä, Lammi, Luopioinen, Pälkäne, Lahti ...	39
<i>haro-, porras-, pyörö-, lammin- ja pälkäneenlehtoleinikki</i>	39

Keskikantasuomen aika	52
”Laatokalta saapuneiden apujoukkojen voimin”	54
<i>kaakonlehtoleinikki</i>	54
Myöhäiskantasuomen aika	58
Pieni ja mahtava rannikkoslangi	58
Suomen rannikon tyhjiöt	59
Suomalaiset liikkeelle!	60
Saamenhaaran vuosituhannet	60
Saamelaiset Järvi-Suomessa	60
Pohjanlahden yli Ruotsiin	62
<i>Pohjoisen Ruotsin lehtoleinikit</i>	62
<i>Eteläsaame ja Pohjanmaan saamelaiset</i>	62
<i>Dalajoen saamelaiset</i>	63
<i>Järvisaamelaisten perimä</i>	63
Lehtoleinikkien loistava muinaisuus	64
Kohtaaminen Tyrvällä	66
Järvi-Suomen kaksi kansaa	67
Rajantakaiset	68
<i>Ranunculus angustior, R. karelicus, R. serratifrons, R. svirensis</i>	68

Vaelluksista vielä	70
Lehtoleinikkien muinainen muinaisuus	70
Vaellus ja kylvätyminen	71
Genetiikan täysosuma	72
Lehtoleinikkien merkitys vaellusten selvittelyssä	73
 Vaelluskarttoja	 74
Vaellussuuntia; Ruotsi, Suomi ja Karjala	74
 Lehtoleinikkihavainnoista vielä	 77
Viro	77
Lehtoleinikkien nykylevinneisyys	78
<i>Suomenhaara</i>	78
<i>Saamenhaara</i>	81
Lajien uhanalaisuus, arvioita	82
 Identiteettivargaat	 83
Identiteettivargaat, Hauho	83
<i>hämeenkäenleinikki</i>	83
Identiteettivargaat, Turku, Kaarina, Pöytyä	86
<i>pöytyänkäenleinikki</i>	86
Identiteettivargaat, Kirkkonummi	89
<i>määrittämätön käenleinikkilaji</i>	89
Vargaat ja kohteet	91
 Leinikki-idylli	 92
<i>Käykää peremmälle</i>	92

Liite I, lehtoleinikkien lehdet	98
<i>Aluslehdet ja muut tyvilehdet</i>	98
<i>Varsilehdet</i>	98
<i>Varrettomat varret, joissa on yksi lehdetön lehti</i>	99
 Liite II	 100
Tuntomerkeistä	100
Määrityskaavion palasia	102
 Tietolähteet	 105
Kiitokset	109

Tule mukaan!

Suomalaiset ja saamelaiset mutta miksi lehtoleinikit? Suomalaisen tulo Suomeen tunnetaan arkeologian, kielitieteen ja perinnöllisyystieteen avulla. Saamelaistenkin tulosta tiedetään paljon. Miin tässä enää tarvitaan lehtoleinikkejä?

Kun ensimmäinen muinaissuomalainen nousi Suomeen, niin arkeologian, kielitieteen ja perinnöllisyystieteen mittarit tuskin värähtivät. Kuitenkin, jos hänen mukanaan kylväytyi lehtoleinikki ja siitä syntyi pysyvä kasvusto, niin hänestä jäi selvä ja tunnistettava jälki. Lehtoleinikit valaisevat niitä varhaisia aikoja, joissa muista tieteistä ei ole apua.

Lehtoleinikit aikojen alkua selvittämässä – kuulostaa oudolta ja sitä se onkin.

Minulla ei ole pätevyyttä muinaistutkimuksessa, kielitieteessä, perinnöllisyystieteessä eikä kasvitieteessä. Tule silti mukaan! Matkalla on mutkia. On selitettävä, miksi lehtoleinikit ovat niin vähäarvoisia. On selitettävä, miksi lehtoleinikit sittenkin ovat kullanarvoisia. On selitettävä, mitä lehtoleinikit oikeastaan ovat. On myös löydettävä lehtoleinikkien yhteys suomalaisten ja saamelaisten juuriin.

Tarina alkaa kuitenkin Ruotsista.

Ruotsi

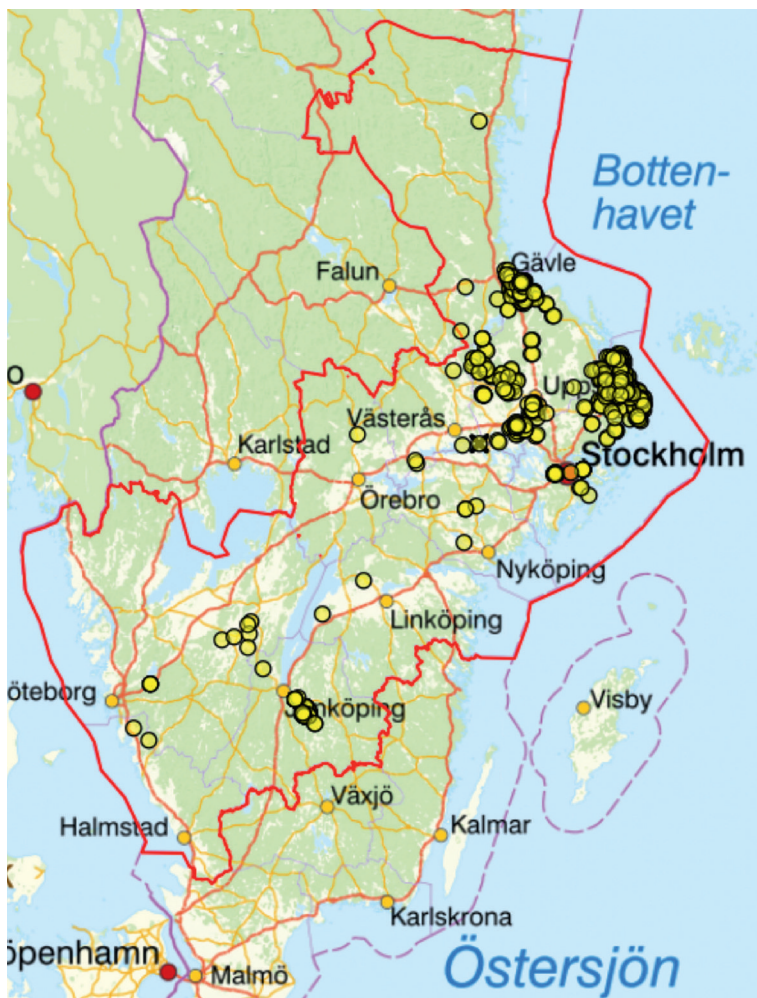
Ruotsin lehtoleinikkilöytöjä on kuvassa 1. Tarkemmin tutkittaessa harvat esiintymät etelässä ovat keskittyneet nykyisten liikenneväylien varrelle. Erik Julin arvioi vuonna 1977 että lehtoleinikit leviävät helposti esim. heinän kuljetuksissa. Ne olisivat siis eteläisessä Ruotsissa uustulokkaita, jotka ovat kylväytyneet liikenteen mukana. Vain hyvin harvakseltaan kylvö on onnistunut. Kasvupaikkojen väliä voi olla useita kymmeniä kilometrejä. Vielä erikoisempaa on, että laji ei ole onnistunut kylvöksistä leviämään edelleen. Eteläisessä Ruotsissa lehtoleinikeillä ei siis olisi ollut muinaisuutta ollenkaan vaan kaikki olisivat uustulokkaita.

Tuo kaikki on odottamatonta. Lehtoleinikit ovat yleisiä Baltiassa Itämeren toisella laidalla. Jopa Suomessa ne ovat selviytyneet niinkin pohjoisessa kuin Kuopion lehtokeskuksessa.

Poikkeuksena Ruotsissa on kuitenkin kasautumia Gävlen, Norrtäljen, Tukholman satamien tienoilla ja myös Uppsalan ympäristössä (kuva 1). Niitä eivät selitä maantiekuljetukset vaan lehtoleinikkien on täytynyt tulla meriliikenteen mukana.

Tuotteena luonnonvaraiset leinikit ovat kehoja ja ilman markkina-arvoa. Ihanteellisia pöytäkukkia ne eivät ole koska terälehtiä on usein pudonnut pois ja kukat ovat vajaita. Varsinaisia puutarhakasveja ne eivät ole, eivät edes puutarhan rikkaruohoja. Leinikkien tapaan ne ovat ehkä kaikki myrkyllisiä, joten lehmät eivät niitä syö. En tiedä kahteentuhanteen vuoteen sellaista liikennettä, jolla olisi ollut mitään kiinnostusta kuljettaa edes satunnaisesti lehtoleinikkejä Ruotsiin ja juuri noihin keskeisiin satamiin.

Käännytään muinaissuomalaisten puoleen. Todetaan sitä ennen kuitenkin tärkeä ominaispiirre: Lehtoleinikit kylväytyvät mutta kenevät kylvöksestä vain lähilevintään. Ne ovat ihmisen jalanjälki.

KUVA 1. Ruotsin lehtoleinikkihavainnot. Punaisella viivalla rajatun alueen ulkopuolelta havaintoja on hyvin vähän. Punaiset ja rusehtavat pisteet ovat kaupunkeja. (artportalen.se, 24.9.2021; SLU Artdatabanken 2025)

Suomenhaara, saamenhaara ja heidän kotiseutunsa

Kuvatakseni muinaissuomalaisten vaelluksia seuraan niin hyvin kuin voin Valter Langin kirjaa *Homo Fennicus* vuodelta 2020. Teos on erinomainen mutta maallikolle raskas. Jatkossa sitoudun edelleen tiukasti häneen kirjaansa, niin tiukasti kuin vain osaan yrittäen samalla kuitenkin tiivistää sen 405 sivua.

Jossakin Volgan, Okan ja Kaman alueella, Uralin länsipuolella, oli n. vuonna 2000 eaa. (ennen ajanlaskumme alkua) länsiuralia puhunut väestöryhmä. Sen kieli oli kehittynyt kantauralista. Länsiurali vuorostaan on suomenhaaran, saamenhaaran ja mordvan kantakieli. Väestö tunsi jonkin verran maataloutta. Ennen kaikkea ihmiset olivat ilmeisen taitavia kulkemaan vesitse, ja he osasivat rakentaa, korjata, huoltaa ja käyttää veneitä.

Sivupolvekkeena pohdin silloista ihonväriä. Kaikkien ihmislajin muotojen tiedetään alun perin olleen kotoisin Afrikasta ja olleen siis tummia. Helsingin Sanomissa oli 20.2.2025 ennakkotietoja Perretin ym. tutkimuksesta, jonka mukaan vaalea iho saattoi yleistyä Euroopassa vasta n. 3000 vuotta sitten (n. 1000 eaa.). Länsiuralia puhunut suomenhaaran ja saamenhaaran kantaväestö on siis jossain vaiheessa voinut vielä olla tummaihoista. Vasta kun ruokavalio perustui maatalouteen, niin vaalea iho tuli edullisemmaksi D-vitamiinin saannin kannalta varsinkin pohjoisen talviaikaan.

Vuoden 1500 eaa. aikoihin osa länsiuralin pohjoisista puhujista lähti vaeltamaan vesistöjä pitkin ja päätyi lopulta tulevalle kotiseudulleen Karjalaan ja Järvi-Suomeen. Kieleksi olikin sitten jo kehittynyt jokin saamen muodoista.

Kyse ei ollut mistään täsmäpäivämäärävaelluksesta, ei edes täsmävuosisataisesta. Matkaa tehtiin silloin kun tehtiin. Reittikään ei ollut täsmälleen määrätty. Niinpä vaelluksen aikana joukosta erkani

Tule mukaan yleistajuiseen tietokirjaan! Jäljitetään lehtoleinikkien avulla muinaisten suomalaisten ja saamelaisten saapumista tänne pohjolaan. Lehtoleinikit ovat erityislaatuinen leinikkikasvien ryhmä. Niiden esiintymät ovat kuin muinaisten suomensukuisten vaeltajien jalanjälkiä rannan hietikolla, hiljalleen pois haipuvia. Vielä niitä kuitenkin löytyy muinaisilta kasvupaikoiltaan ja vielä on aikaa hakea niitä.

Kirjassa esitellään runsain valokuvin lehtoleinikit kuvattuna niiden aidoilla kasvupaikoilla. Karttojen avulla luonnostellaan suomalaisten ja saamelaisten vaellusta Suomeen ja jopa Ruotsiinkin.

Teos sopii niin kasveista kuin muinaistutkimuksesta ja tietokirjallisuudesta kiinnostuneille.

ISBN 9789528096481